

LANDSCHAPSWANDELING

BIOTOPEN EN NUTTIGE
PLANTEN OP EN RONDOM
DE HOTONDBERG

L
E
G
E
N

Wandelroute

Alternatief pad

Overige paden

Straten

Beken

Knooppunten

13

Parking

P

Bronhuisje

Boomgaard

Uitzijkpunt (molen)

B
I
O
T
O
P
E
N

Beukenbos

Bronbos

Beken

Grasland

Akkerland

Holle weg

Wegberm

Op deze wandeling worden een aantal typische biotopen bekeken. In elk biotoop kunnen er planten gevonden worden die de mens kan gebruiken (hierna ‘nuttige planten’ genoemd). Hieronder zijn de biotopen kort beschreven waarna voor elk biotoop een voorbeeld van een nuttige plant wordt gegeven.

Bronbos: deze bossen groeien, zoals de naam zegt, rond bronnen en bronbeken. In deze bossen zijn elzen en essen vaak vertegenwoordigd. In de heuvels van de Vlaamse Ardennen ontspringen tal van bronnen. De bossen die rond deze bronnen groeien hebben vaak een rijke biodiversiteit. Dit is een zeldzaam bostype in Vlaanderen.

Beken: Door de eeuwen heen is water een belangrijk element in het vormen van het landschap. Beken vormen zo insnijdingen en valleien in het landschap. Het water en de oever van een beek heeft vaak een andere vegetatie dan het omliggende gebied. Hier groeien allerlei waterminnende planten (bv. gele lis, reuzenpaardenstaart, riet,...).

 Holle weg: deze wegen zijn het resultaat van een eeuwenlange wisselwerking tussen mens en natuur. Deze onbegroeide bodems ervaren sterke erosie in natte periodes. Op de steile wegbermen ontstaat een soort microklimaat met een rijke biodiversiteit.

 Wegbarm: ruigtes kenmerken meestal een wegbarm. Hierin kunnen allerlei kruidachtige planten worden teruggevonden (bv. smeerwortel, boterbloem,...).

Zicht op verschillende biotopen

Beukenbos met weinig onderbegroeiing

 Beukenbos: deze bossen worden gedomineerd door beuken, soms met wilde hyacint als ondergroei in de Vlaamse Ardennen. In een beukenbos kan je een uitzicht hebben in het bos zelf. Dit komt omdat de bomen zo goed als geen onderbegroeiing toestaan (zie foto hierboven). Beukenbossen hebben dus een lage biodiversiteit.

Akkerland: akkers zijn een algemeen zicht in Vlaanderen. Deze gronden worden over het algemeen eenmaal per jaar geploegd. De vegetatie is meestal een monocultuur van de teelt. Akker(on)kruiden kunnen soms aan de randen worden teruggevonden (bv. klaproos, korenbloem,...).

 Grasland: een grasland bestaat voornamelijk uit kruidachtige vegetatie met sporadisch een boom of struik. Er bestaan een heleboel verschillende types graslanden (van soortenrijk naar soortenarm, van nat naar droog,...). Op deze wandeling komen we vooral cultuurgraslanden tegen (zowel soortenarm als -rijk). Op de top van de Hotondberg, nabij de Zandstraat, vinden we een droog heischraal grasland met een rijke biodiversiteit.

Ga mee op stap en laat je verbazen door de geuren, kleuren en smaken van de wilde plantjes in onze vrije natuur. Te vaak wordt de streekeigen flora als onkruid bestempeld. Onze grootouders wisten nog wat de heilzame en gastronomische toepassingen van wilde bloemen en planten zijn. Op deze wandeling kan je die rijke kennis herontdekken. Proef van wat onze natuur je te bieden heeft en schrap voor altijd het woord onkruid uit je woordenboek. In deze folder krijg je al een voorsmaakje van de verschillende soorten nuttige planten die op de wandeling te zien zijn.

● Eetbaar ● Geneeskrachtig ● Cosmetisch

 Grasland Bronbos Akkerland Holle weg
 Wegberm Beek Beukenbos

-

PAARDENBLOEM (*TARAXACUM OFFICINALE*)

 - Spijsvertering bevorderend, vitamines.
 - Jong blad in salades, wortels stoven.
 - Huidreinigend (wortel).

 SMEERWORTEL (*SYMPHYTUM OFFICINALE*)

- Wond- en bothelend.
- Jong blad in salades.
- Huidcrèmes.

MOERASSPIRE (*FILIPENDULA ULMARIA*)

- Pijnstillend, ontstekingswerend.
- Honingwijn of thee van bloemschermen.
- Tegen couperose.

- ECHTE KAMILLE (*MATRICARIA RECUTITA*)
- Kalmerend, ontstekingswerend.
- Kamillethee.
- Huidverzorgend, versterkt haarwortel

 BRANDNETEL (*URTICA DIOICA*)

- Vitamines en mineralen, bloedzuiverend.
- Pesto, soep, spinazie, thee (jong blad).
- Wortels voor mooi en gezond haar.

De wandeling loopt hoofdzakelijk in Kluisbergen (Zulzeke) en een stukje in Ronse. Er wordt gebruik gemaakt van trage wegen die enkel door de wandelaar kunnen gebruikt worden.

De wandeling start aan de Hotondmolen, hier is een parking, café en uitkijktoren (molen is de hoogste plek van Oost-Vlaanderen: > 150m). De wandelroute volgt grotendeels de wandelknooppunten van het 'Wandelnetwerk Getuigenheuvels' (knooppunten aangeduid op de kaart).

Op de wandeling krijgen we bossen te zien die reeds ten tijde van de cartograaf Ferraris bestonden. Dat wil zeggen dat deze bossen van voor 1777 bestaan, dit is dus meer dan 240 jaar. Deze bossen worden als oude bossen bestempeld en worden gekenmerkt door oud-bosplanten (bv. wilde hyacint, bosanemoon, daslook,...).

- Adres Hotondmolen: Zandstraat 4, 9690 Kluisbergen
- Afstand van de wandeling: 6,3 km

Geen rolstoel

Enkel wandelaar

Steile hellingen

Wandelschoen

Foto's en tekst door Jonathan Clerckx

PRAKTISCH

Start en parking:
Hotondmolen, tegenover café ‘Hotond’,
Zandstraat 4 te Kluisbergen.
Afstand:
Volledige wandeling: 6,3 km
Verkorte wandeling: 4,0 km
Knooppuntenvolgorde:
Volledige wandeling: 92-93-94-14-15-18-39-12-13-92
Verkorte wandeling: 92-93-94-14-13-92

WANDELING

We starten aan de Hotondmolen. De houten staakmolen uit de 17de eeuw werd na de Franse revolutie vervangen door een stenen windmolen in de vorm van een afgeknotte kegel en deed dienst als olie – en korenwindmolen. Na de Tweede Wereldoorlog werd alle maalactiviteit gestaakt en het windgemaal onttakeld. In 1957 werd bovenop de overblijvende molenkuip een oriëntatietafel geplaatst (voor bezoek zich wenden tot de café-uitbaters). Op deze uitkijktoren hebben we een prachtig zicht op de Scheldevallei, het Hotondbos, de “Pays des Collines” en de Kluisberg.
We steken de Zandstraat over en aan het infobord van het bos ‘Scherpenberg’ volgen we het bospad tot knooppunt 92 en kiezen verder de weg naar knooppunt 93. We lopen zo’n 200 m evenwijdig met de Zandstraat. We steken de Zandstraat terug over en komen zo in het Hotondbos.

Blauwe knoop

De open plek in het bos aan onze rechterkant is het hoogste punt van de Hotondberg (150 meter). Het grootste deel van dit bos behoort toe aan het Vlaamse Gewest en wordt beheerd door het ANB (Agentschap voor Natuur en Bos). Tot in de 18de eeuw was de top van de Hotond een meer open landschap met een droog heischraal grasland met planten als Struikheide, Brem, Gaspeldoorn. De lokale bevolking weidde er haar schapen. Pas tegen het einde

van de 19de eeuw en na de Eerste Wereldoorlog werd hier bos met beuk en naaldhout aangeplant. In 2007 herstelde het Agentschap voor Natuur en Bos hier een voedselarm, soortenrijk grasland. Op de Muur van Geraardsbergen werden zaadjes van blauwe knoop geoogst, die hier werden uitgestrooid. De blauwe knoop bloeit in de nazomer met blauwe bloemhoofdjes (zie foto). Op de open plekken met droge zandgrond, die snel opwarmen, ligt de hazelworm, een hagedis zonder pootjes – beter bekend als de bospaling – graag te zonnen.

We volgen de weg in het Hotondbos naar beneden. We doorkruisen eerst een beukenbos met praktisch geen ondergroei van struiken en kruiden. Enkele honderden meter verder en lager in het bos bemerken we al meer ondergroei.

Wanneer na ongeveer 500 meter het bospad de rand van het bos met de weide raakt bemerken we een eerste bron en bospoel. We zijn nu ongeveer op 90 meter hoogte. Het water van deze bron baant zich verder een weg langs de rand van het bos, begeleid door een bronbos , met o.a. Dotterbloem en Goudveil.

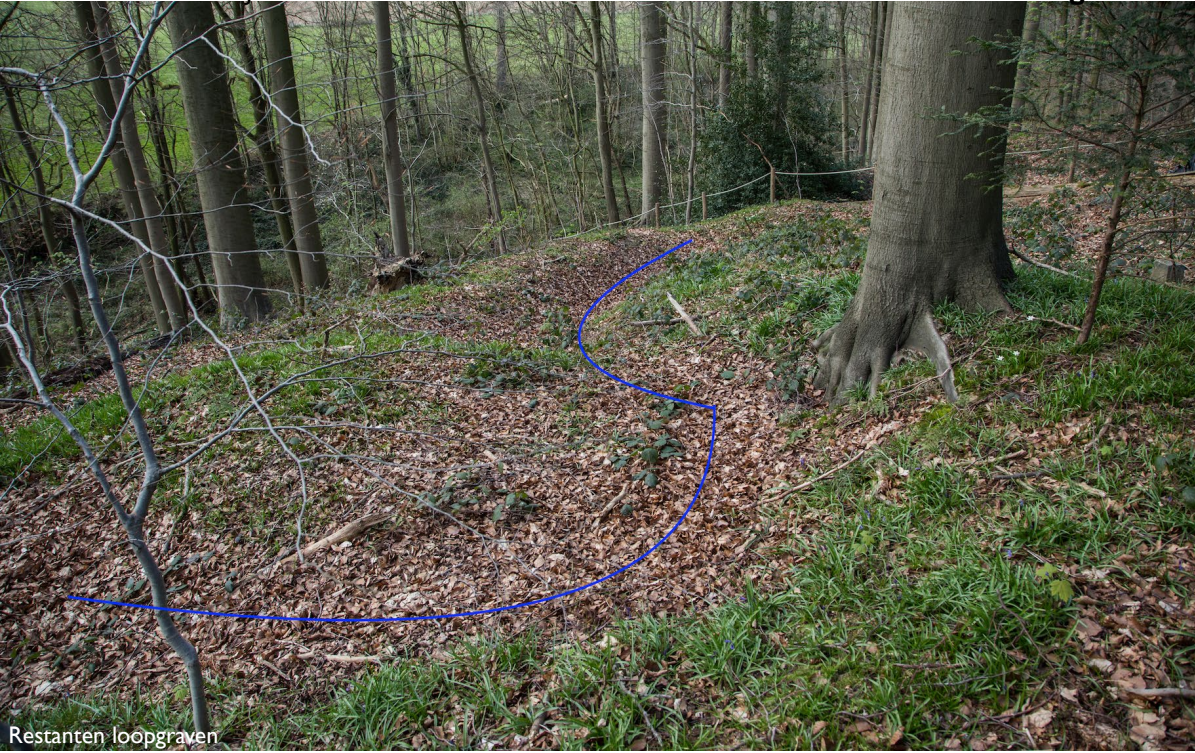
Dotterbloem met Goudveil

100 meter verder moeten we de helling beklimmen via een aantal trapjes. Halverwege deze trap kunnen we aan weerszijden restanten zien van loopgraven uit de Eerste Wereldoorlog. Vanaf 1915 richtte het Duitse leger een aantal stormbataljons op. Het waren elitetroepen die opgeleid werden om nieuwe aanvalstechnieken met handgranaten, vlammenwerpers en machinegeweren uit te voeren. Deze eenheden dienden dan als stoottroepen om met snelle gerichte acties de vijandelijke linies te doorbreken. Elke Duitse legergroep kreeg vanaf 1916

een eigen stormbataljon. Zo nam stormbataljon 4 vanaf december 1916 zijn intrek in de kazerne van Oudenaarde om hier in de Vlaamse Ardennen te oefenen. De omgeving van de Koppenberg en de Hotond deed dienst als oefenterrein voor de opleiding. Net omdat de beboste heuvels van de Vlaamse Ardennen zo’n gelijkenis vertoonden met de frontlinies te Ieper en Verdun fungeerde de Vlaamse Ardennen als oefenterrein.

We vervolgen onze weg door het bos tot aan de uitgang (knooppunt 93). Net ervoor bemerken we nog een bronnenhuisje (in verval). Het water van deze bron werd in het begin van de 20ste eeuw gebotteld in de bronwaterfabriek ‘L’Hermitage’ (gelegen in de gebouwgroep van de Hoogbergstraat 13 tot 19) waar het als bronwater ‘Pax’ werd geproduceerd.

We wandelen verder langs de Hoogbergstraat tot aan het volgende kruispunt (knooppunt 94) waar we links afslaan. In de eerste bocht passeren we hoeve “Ten Baete”. Bij deze hoeve behoorde een

Restanten loopgraven

korenwatermolen daterend uit de 18de eeuw. Het water, afkomstig van het Hotondbos, werd in een tweedelige spaarvijver verzameld voor de molen. Reeds in 1861 werd het malen gestaakt. In de 19de eeuw werd ze verhoogd en aangepast. Daarna werd hij tijdelijk benut als cichorei-ast en is thans in gebruik als houtopslagplaats. Waterrad en alle technische uitrusting zijn verdwenen.

100 meter verder komen we aan knooppunt 14. (We kunnen hier kiezen voor de verkorte wandeling door hier links af te slaan en de weg te volgen tot knooppunt 13 en de Hotondmolen). Voor de volledige wandeling wandelen we nu verder, al stijgend tot knooppunt 15 en al dalend tot aan de Beiaardbeek (knooppunt 18). We slaan hier voor de beek linksaf. Twee draaimolens loodsen ons hierbij door een weide. Een voetweg door de akker brengt ons boven tot aan knooppunt 39. We slaan linksaf en enkele tientallen meters verder terug linksaf.

Zicht op Beiaardbos

Al dalend langs een holle weg en een paar bochten verder komen we aan de Beiaardbeek. Een brug over deze beek verschaft ons de toegang tot de weide. De weide en de aanpalende twee bossen vormen samen het reservaat ‘Beiaardbos’ dat aan het Vlaams gewest toebehoort. Het wordt beheerd door het ANB (Agentschap voor Natuur en Bos). In het bos zijn Beuk, Zomereik en Es de meest voorkomende boomsoorten. Het weideperceel werd de laatste 15 jaar niet meer bemest en deels extensief begraaasd en deels gehooïd. Sedert 2015 werden tegen de bosrand struiken als Meidoorn, Hazelaar, Sleedoorn, Zoete kers en Sporkenhout aangeplant en laat men de natuur hier zijn gang gaan zodat op lange termijn ook hier een bos zich zal kunnen ontwikkelen.

Een stevige klim door de weide en een holle weg brengen ons tot de Reybroekstraat. Voor ons zien we het Ingelbos. We slaan rechtsaf en zo’n 200 meter verder (knooppunt 12) slaan we linksaf tot aan knooppunt 13. Op weg hiernaar passeren we een hoogstamboomgaard en de rustbank even verder verschaft ons een rustpauze met een mooi panorama. De paal aan knooppunt 13 geeft het hoogtebereik weer van de Scheldevallei (10 meter) tot aan het hoogste punt van Oost-Vlaanderen (Hotondberg, 150 meter). We slaan rechtsaf en een laatste klim brengt ons terug tot de Hotondmolen waar nog even kunnen genieten van het mooie vergezicht.

Tekst en foto’s wandelbeschrijving: Filip Keirse, mei 2020